

УДК 633.11:631.526.3(477.7)

УРОЖАЙНІСТЬ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ М'ЯКОЇ ТА СПЕЛЬТИ В УМОВАХ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

М.М. Корхова, канд. с.-г. наук, доцент
С.В. Кондратюк, викладач Мигійського коледжу МНАУ
Л.В. Трушик, магістрантка
Миколаївський національний аграрний університет

Спельта (*T. spelta* L.) – гексаплоїдний вид пшениці ($2n = 42$), який був поширений у давні часи, а потім зник із посівів, залишившись лише у невеликих районах. Дослідженнями українських та зарубіжних вчених встановлено, що Європейська спельта створена в результаті гібридизації м'якої і тетраплоїдних видів пшениці. Ця культура була поширена в Німеччині та Швейцарії ще за часів пізнього неоліту через високу морозостійкість та харчові якості.

Зерно спельти має вищу у порівнянні з м'якою пшеницею енергетичну цінність, містить більше жирів, бета-каротину ретинолу; має клейковину більш розтяжну, але менш еластичну. Спельта має ряд переваг перед пшеницею м'якою і у вирощуванні: менш вимоглива до наявності поживних речовин в полі; краще протистоїть хворобам, характерним для звичайної пшениці в період вегетації, добре переносить низькі температури на ранніх стадіях розвитку, що дозволяє її висівати в діапазоні від вересня до кінця листопада. Але поряд із перевагами є і недоліки у вирощуванні цієї культури – ускладнена сівба та вимолот зерна через плівчастість насіння; врожайність зерна становить близько 70-80% від врожайності пшениці м'якої в ідентичних умовах вирощування.

Відомо, що сучасні сорти пшениці м'якої озимої мають досить високий генетичний потенціал продуктивності 10–12 т/га, зокрема 8-9 т/га в умовах Південного Степу України. Проте потенціал продуктивності сортів пшениці спельти в умовах Південного Степу України є мало вивченим.

Мета досліджень полягала у визначенні урожайності зерна вітчизняних сортів спельти озимої – Зоря України та Європа та пшениці м'якої озимої – Шестопалівка, Відрада, Зиск за різних гідротермічних умов року.

Польові дослідження проводили упродовж 2015-2018 рр. на дослідному полі Навчально-науково-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету. Попередник – горох посівний. Строк сівби – 1 жовтня. Варіанти розміщувались в досліді методом розщеплених ділянок, повторність досліді чотириразова. Площа облікової ділянки – 25 м². Ґрунт дослідних ділянок – чорнозем південний малогумусний, легкосуглинковий на лесах широким слабодренуваних водороздільних плато, типовий для зони Південного Степу. В їх орному шарі в середньому міститься 2,4% гумусу, легкогідролізованого азоту – 16 мг/кг, рухомого фосфору – 160 мг/кг та обмінного калію – 187 мг/кг ґрунту.

Результатами досліджень визначено, що найвища урожайність зерна формувалася у досліджуваних сортів у 2016 році і коливалася від 4,03 т/га по сорту Зоря України до 7,13 т/га по сорту Відрада. Найнижчі показники урожайності зерна (3,41-5,80 т/га) по сортам отримано у 2018 році, що на 0,62-1,33 т/га менше, порівняно з 2016 р.

Найбільш продуктивними в середньому за роки досліджень були сорти пшениці м'якої, середня урожайність яких становила 6,91 т/га (2016 р.); 5,42 т/га (2017 р.) та 5,56 т/га (2018 р.), що на 1,77; 0,26; 1,73 т/га відповідно більше, ніж по сортам пшениці спельти.

Встановлено, що в середньому за роки досліджень, найвищу врожайність зерна (6,27 т/га) отримано по сорту Відрада, що на 0,38 т/га більше, ніж по сорту Шестопалівка; на 0,55 т/га - по сорту Зиск; 2,39 т/га – по сорту Зоря України та 0,74 т/га – по сорту Європа.

За результатами дисперсійного аналізу визначено, що фактор В (сорт) справив істотний вплив на формування врожайності зерна досліджуваних видів пшениці озимої, частка впливу якого становила 74-79% залежно від року досліджень.

Таким чином, можна зробити висновки, що вища урожайність зерна пшениці озимої формується у виду *T. aestivum* (5,72-6,27 т/га). Проте, середня за 2016-2018 рр. урожайність зерна виду *T. spelta* сорту Європа лише на 0,19 т/га поступається сорту Шестопалівка (st.).